Benny Petersson: Tal på Hiroshimadagen 2024

Talare
Benny Petersson
Ledamot svenska läkare mot kärnvapen

Datum
6 augusti 2024

Plats
Stockholm

Vi hedrar idag minnet av alla de människor som omkom när de första, och hittills enda, atombomberna som använts i krig föll över Hiroshima och Nagasaki den 6:e respektive den 9 augusti 1945.

Runt 230 000 människor beräknas ha omkommit i de båda städerna. I Hiroshima dödades eller skadades omedelbart 270 av 300 läkare och drygt 1600 av knappt 1800 sjuksköterskor. Cirka 80 procent av stadens sjukhus förstördes. Ingen kvalificerad medicinsk hjälp fanns att få. Det finns ett före och ett efter – världen blev sig aldrig lik igen.

Det var första gången kärnvapen användes mot människor i en väpnad konflikt – men inte första gången ett kärnvapen exploderade. Den 16 juli 1945 provsprängdes den första tillverkade bomben i New Mexikos öken i USA. Den fick namnet Trinity – treenighet på svenska. Man var då inte helt säker på om den skulle antända hela jordens atmosfär och utplåna allt liv på jorden – men man gjorde det ändå. Det gick ju bra den gången – och på det viset har man fortsatt att tänka när det gäller kärnvapen. Det går säkert bra.

Jag vill här travestera en känd humanist – nämligen Tage Danielsson – som i en monolog om sannolikhet sa att ”sannolikheten är så liten att den är försumbar. Med det menas att den inte finns – fast bara lite.” När det gäller kärnvapen får risken inte ens vara liten!

Efter kalla krigets slut sjönk medvetenheten hos allmänheten om kärnvapnens existentiella hot. Det faktum att det ännu inte har inträffat ett kärnvapenkrig under de snart 80 år som kärnvapen har funnits tas ofta som intäkt för att kärnvapen är säkra och att den så kallade kärnvapenavskräckningen eller terrorbalansen fungerar. Världen styrs ju trotsa allt av förnuftiga och rationella män. Eller?

Man glömmer då bort alla de gånger då det skett olyckor med kärnvapen och de gånger då det varit mycket nära ett fullskaligt kärnvapenkrig. Att det ännu inte inträffat beror i flera fall på tur och på några enskilda människor kloka beslut i sista ögonblicket. Två väldigt kända exempel är Kubakrisen i oktober 1962 och överste Petrov framför en övervakningsskärm i de sovjetiska kärnvapenstyrkornas högkvarter utanför Moskva natten mellan 25-26 september 1983. Världen som vi känner den hade kunnat ta slut där och då.

En tidigare amerikansk försvarsminister – Robert McNamara – har sagt att: ¨Jag känner till många sätt som ett kärnvapenkrig kan börja på, men jag känner inte till något sätt som man kan begränsa det eller avbryta det när det väl börjat.

Vi står nu inför kanske den allvarligaste situationen sedan kalla krigets höjdpunkt. The Bulletin of the Atomic Scientists har ställt den så kallade domedagsklockan på 90 sekunder kvar till midnatt – det vill säga fullt kärnvapenkrig. Så nära har den aldrig tidigare varit.

Det talas nu mycket om avskräckning och väldigt lite om konsekvenser av kärnvapenanvändning. I konventionella krig spelar sjukvården en stor roll genom att rädda liv och lindra lidande. Om kärnvapen används står sjukvården maktlös. Finns inget kvar finns det inget att rädda och ingen att hjälpa. Förutom de människor som förintas omedelbart kommer vi tvingas ta hand om krosskador, brännskador och strålningsskador i en aldrig tidigare skådad omfattning. En elektromagnetisk puls slår ut vår elektronik och infrastrukturen ligger i ruiner. Till detta kommer långtidseffekter av strålning och klimatförändringar som ger upphov till en kärnvapenvinter.

En kärnvapenvinter uppstår när rök och sot från världens brinnande städer når högt upp i atmosfären och blir kvar där under flera år. Det blockerar solljuset och leder till en temperatursänkning på jorden som omöjliggör odling på flera kontinenter. Massvält och massdöd blir resultatet. Civilisationen som vi känner den upphör att existera. Inget samhälle kan förbereda sig på en sådan katastrof. Enda möjligheten är att förebygga.

Sverige har nu blivit medlem i Nato och dessutom ingått ett separat försvarssamarbetsavtal, det så kallade DCA-avtalet, med USA. Svenska Läkare mot Kärnvapen tar inte ställning för eller emot detta – vi tar ställning mot

kärnvapen.

Vi står nu under USA:s så kallade kärnvapenparaply. Det låter tryggt. Ett paraply skyddar ju mot något. Vi skulle hellre vilja benämna det en kärnvapenskugga. Kärnvapenavskräckning bygger på att man har en i alla avseenden rationell motståndare som aldrig gör några misstag. Sannolikheten för det är försumbar för att citera Tage Danielsson igen. Det enda man nu kan vara säker på är att om en ond makt utrotar oss så kommer de själva också att utrotas. Vi måste fråga oss: Gör det oss tryggare?

Det är svåra tider nu att arbeta för en balanserad och ömsesidig kärnvapennedrustning. Den för krigsförbrytelser internationellt efterlyste Vladimir Putins brutala angreppskrig på Ukraina och upprepade hot om att använda kärnvapen har fört arbetet för kärnvapennedrustning många år bakåt. I strid mot icke-spridningsavtalet har eller planerar han även för att placera ut ryska taktiska kärnvapen i Belarus. USA uppgraderar sina kärnvapen till enorma kostnader och har sedan många år kärnvapen utplacerade i fem länder i Europa och båda Storbritannien och Frankrike har egna kärnvapen. Kina bygger för närvarande kraftigt ut sin kärnvapenarsenal. Iran står på randen att skaffa egna kärnvapen. Israel har varken bekräftat eller förnekat att landet har kärnvapen. Ett isolerat kärnvapenkrig mellan kärnvapenstaterna Indien och Pakistan skulle få förödande konsekvenser inge bara för de inblandade nationerna utan också för hela världen. Nordkorea fortsätter med sitt kärnvapenprogram och låter allt hotfullare. En ömsesidig total kärnvapennedrustning verkar vara långt borta.

Det finns i alla fall saker vi skulle kunna göra nu för att deskalera situationen. Flera Natoländer har policys eller lagstiftning mot kärnvapen på sina territorier. Danmark har sedan 1957 haft en policy som förbjuder kärnvapen på danskt territorium under fredstid. Norges policy finns nedskriven och bekräftades senast 2017. Island har en policy som även gäller i krigstid. Finland och Litauen har lagstiftning mot att kärnvapen får placeras på deras territorium i både freds- och krigstid. Spanien har också en lagstiftning mot kärnvapen på sitt territorium. Det finns således inget som hindrar ett Natoland från att deklarera att det inte vill ha kärnvapen utplacerade varken i fred- eller krigstid.

Det är ju i krigstid som kärnvapen används och innehav av kärnvapen gör då att man automatiskt blir ett primärt mål för kärnvapenanfall. Sverige bör därför ha en tydlig skriftlig policy och allra helst en lagstiftning som förbjuder kärnvapen

på svensk territorium både i freds- och krigstid. Skriv gärna under vår namninsamling till riksdagen om att vi kräver skriftliga garantier om att kärnvapen inte placeras i Sverige.

Sverige sitter nu med i Natos Nuclear Planning Group där man planerar för hur kärnvapen skall användas vid en eventuell framtida konflikt. Här bör Sverige – gärna tillsammans med de andra nordiska länderna – arbeta för att Nato deklarerar en ”no-first use policy”. Detta bör kunna göras utan att sänka Natos försvarsförmåga och samtidigt visa vägen för andra länder i världen.

Vi som under drygt 40 år arbetat med att informera om riskerna med kärnvapen och konsekvenserna av ett kärnvapenkrig har samtidigt blivit av med en stor del av vår finansiering. Det stöd som staten under nästan 100 år givit till civilsamhället som arbetar med dessa frågor har i år dragits in. Vi har nu blivit helt beroende av våra medlemsavgifter och gåvor från enskilda. Vi uppmanar regeringen att återinföra sitt stöd till civilsamhället.

Varje år sedan 15 år tillbaka har Svenska Läkare mot Kärnvapen delat ut ett anti-atombombsdiplom denna dag. I år, den 16:e gången, avstår vi från att dela ut något diplom för att markera allvaret i dagens situation.

När situationen var som mörkast för Storbritannien under 2:a världskriget utgick en uppmaning till landets medborgare för att höja moralen. Man sade: Keep calm – and carry on! Behåll ditt lugn – och arbeta vidare! Det måste vi också göra nu. Det är viktigare än någonsin att vi inte nedslås utan fortsätter att informera om kärnvapenkrigets konsekvenser och för en ömsesidig, balanserad och verifierbar kärnvapennedrustning.

Källa
Manuskript hämtat från slmk.org (2026-10-04)

Taggar
Fredsrörelsen

URI
https://www.svenskatal.se/tale/benny-petersson-tal-pa-hiroshimadagen-2024